

מסורת הש"ס

א) (במדות טו: ט) פאה
ב) מעשרות פ"א מ"א נ"ה
ג) (נ"ל שביעית ממש' שביעית)
ד) (ויקרא ט"ז) ו' דגלים
ה) (ויקרא ט"ז) ו' פ"ח
ו) (ויקרא ט"ז) ו' פ"ח
ז) (דברים כ"ג) כ"ה
ח) (דברים כ"ג) כ"ה
ט) (ויקרא ט"ז) ו' פ"ח
י) (ויקרא ט"ז) ו' פ"ח

הגרות הב"ח

ה) גבי מעשר דקמני ערד
כלל אחר:

גליון הש"ס

גבי למעושי תאנה עין
ר"ה ט"ז ע"ב מוס' ד"ה
הגה העט:

לעני רש"י

ורש"י א. אטיסוס, פסל
(במה), שמשוורו מפיקים
(צבט).
ורש"י א. פאה עלה
שמשוורו מפיקים צבט
(אדום).

מוסף רש"י

אינו חייב אלא חטאת
אחת. כיון דלא אכל
לטול (בריות טו). כלל
אמרו בפאה. כתיב (ויקרא
ט"ז) וזקולכם את קציר
וגו'. דומה לקציר משקדש
לקום ואכל כל הני (נה
ג). וגשמה. שאני מפיק
ומקפידו עליו לשמועו
(פסחים טו).
לקיום. פאה יכל לאורו
(נה ט). שמתקיים ימים
רבים (פסחים טו). ספידו
סטים וקוצה. דאין אכל
אלא מין צבט (נה ט)
וקצין ולחילה. אכל סטים
וקוצה שאינם ספידים מו
לאכלה (פסחים טו). וכתיב
גרוה טו. סטים מוקצין
קוצין. וקוצה. ויישירא
(פסחים טו) או: גיטריא
(נה ט). פוט להאגים.
תלה אלה ממשלה לאחת
(טו טו) אלא זו גמרה היום
ואחת יזאה נדה כל ימות
הקץ (פסחים טו). ואילו
לקיטתו כאחת. דממעט
תלה. ומכניסו לקיום.
דמעט יק. לא תנן.
אלהם תלה יק מייק
במעשר מדרבנן. דמדאורייתא
לא מייק אלא נגן מיוק
ויאיר (נה טו).

רבינו הגנאל

אסיקנא תנא גדול
הכא. משום חומרא דשבת
גדולה מכלל שביעית [ג"א:
דשביעית]. דאילו איסורא
דשבת חלה בין בחלוש
ובין במחובה, ואיסורא
דשביעית אינה אלא מן
[ג"א: על] המחובה לקיטת.
ותוב איסורא דשביעית
גדולה מאיסורא דשבת,
שהשביעית חלה באוכלי
אדם ובאוכלי בהמה,
והמעשר אינו חל אלא על
אוכלי אדם בלבד, לפיכך
קטני כלל גדול בשביעית
ולבר קפרא משום דעונש
של מעשרות גדול מעונשה
של פאה, לפיכך תני כלל
גדול במעשר. ותנא דירבן
שבת ושביעית דחומרא
ולדמי שביעית. ואילו
וראיתיה, ונן כלל גדול,
אבל מעשר כגון ירק וקוצה
בו דחומרא דרבנן הוא, לא
קתני ביה כלל גדול.

כלל גדול פרק שביעי שבת

סח.

עין משפט
גר מצוה

ג א מיי עס הלכה ז ופ"ו
מהלכות שבת הלכה ט:

מוסף תוספות

א. עין מוס' פ"א ע"ב שנתק
כל שהוא, ועי' מהרש"א
ורש"י. ב. כיון שהוא
מתקיים בארץ ואינו
כלה להיות שבועה אינו
צריך לבערו מן הבית.
מוס' פ"א ע"ב [וי"א] גבי
שביעית מאי גודליה
דראשון טפי מאחר, קמא
ארבע מילי כילי ובתרא
ארבע מילי כילי. רמב"ן.
במקום אינו מתקיים
דמי חק מתקיים ובמקום
יש לו ביעור גני החם
אין לו ביעור, י"ל נהי
דלא נפיש מילי דקמא
מבתרא, כיון דחומרא.
ג. משרה קתני
התם כלל גדול. מי
ה"ל. ד. י"ל. מוס' פ"א ע"ב.
ה. כיון. מוס' פ"א ע"ב.
ו. כגון טוחן ולש. מוס'
פ"א ע"ב. כגון קוצר. מוס'
פ"א ע"ב. ה. דתאנה לקיטתה
מפורזת יותר משאר
אלוה. מוס' פ"א ע"ב.
ז. נמי. מוס' פ"א ע"ב.
ח. דמכירי בהריא בקרא.
מוס' פ"א ע"ב. י"א. פאה
שרך בקצור (ויקרא כג,
כב). רש"י. י"ב. ורבנן הוא
התקן בשאר אלנות.
מוס' פ"א ע"ב. י"ג. דכיון.
מוס' פ"א ע"ב. י"ד. במקום
אחר. מוס' פ"א ע"ב.
ט. שביעית [מתין] יגמרה,
וכאותה שאמרו (לעיל
כג). מפני מה אמרה
תורה להניח פאה סוף
שהוא מפני ביטול עניים,
והכא לא מצו למידע.
י"ט. שאינם יכולים
לעצור לזמן מרובה.
י"ט. מוס' פ"א ע"ב. נקט
אחר. מוס' פ"א ע"ב.
כ. שטיס וקוצה. מוס' פ"א ע"ב.
כ"א. שיקובל עליו.
י"ט. מוס' פ"א ע"ב. והודיעוהו
מקצת אחרות.
רמב"ן. י"ט. שאין זה מעכב.
רש"י.

רב נסים גאון

פרק שביעי כלל גדול
אמרו
גדול עונשה של שבת יותר
משל שביעית, דאילו שבת
איתה בין בחלוש ובין
במחובה. ודבר זה מפורסם
ברור כי אפילו המוציא
מרווח לרשות שבטת חייב
נזתא, והביא מן ההלכות
שאין במחובה הן ידועות
ואין אנו צריכין למנוחן,
ואילו שביעית במחובה
איתה בחלוש ליתא, ועיקר
דילה בחומרא חניני הורע
החומרי בכלל הור, ולמה
יצאו להקיש אליהן, מה
זרע וזמר מיוחדין שהן
בעודה בארץ ובאילן אף
אין לי אלא דבר שהיא
בעודה בארץ ובאילן, ועיקר
דילה כפרה משקין בית
השלחן (מ"ד ט"ז ג). וגדול
עונשה של שביעית יותר
משל מעשר ואילו שביעית
איתה בין במחובה אדם
בין במחובה בהמה, ועיקרה
בתורה דכתיב (ויקרא כה)
ולביתו וליחיה אשר
בארץ, ובמשנה (שביעית
פ"א) כלל גדול אמרו
בשביעית כל שהוא מאוכל
אדם ומאוכל בהמה וממין
הצבועים ואינו מתקיים
בארץ יש לו שביעית
ולדמי שביעית. ואילו
עונשה ממחובה אדם איתה
במחובה בהמה ליתא, עיקר
דבר זה הוא מחוב בתורה
דבר זה עשר את
כל תבואת וירק, וטמיל ליה
ואכלת, דבר שהוא אוכל.
ובמשנה (שמיני פ"א) כל
שהוא אוכל.

וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן שביעית (פ"ו מ"א) כלל גדול אמרו
כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצבועין ואינו
מתקיים בארץ פירוש שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמי שביעית יש
לו ביעור ולדמי ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקמני כל שאינו^א מאכל

אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים
בארץ יש לו שביעית ולדמי שביעית
ואין לו ולדמי ביעור^ב דכלל הראשון
גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו
ביעור^ג ואע"ג דקמני התם^ד צבצב
אחריתא כלל גדול אמרו שביעית
ולא קמני בתריה כלל אחר^ה כיון דקמני
כלל קטן קמיה שיך למתני בתריה
כלל גדול: והא גבי מעשר דקמני
עוד בלא אחר אמרו כו'. מימה למה
גדול מן השני וכו'.

דאית ביה אבות ותולדות,^ו
ואפילו לרצא דלאמר
צמועד קטן (דף כ: ג) גבי שביעית
אבות אסר רמנמנא תולדות לא אסר
רמנמנא מ"מ מדרבנן מיחא אית ציה
אבות ותולדות וא"ת צמועד איכא
נמי אבות ותולדות דמדאורייתא דגן
ומירוש ויהא דמדרבנן כל מיילי וי"ל
ללא שיך להוכיח אבות ותולדות
צמילי דלית ציה אסור מלאכות וא"ת
וצלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי
כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא
צריך למיתני דלכלל גדול קמא קאי
וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו:
גדול עונשו של שבת משל שביעית,
לפירוש הקונטרס דמפסח

בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם
שביעית משמע שרצה לפרש שביעית
צמועד איתא היינו צמועד ערב
שביעית ומתלש שביעית ומיירי
צאיסור פירות שביעית לאכילה וקשה
לר"י דלפי לא הוה ליה למימר אלא
גדול עונשו של שבת ושביעית משל
מעשר דליתנכו ומכלל בהמה של
שאין כן צמועד ולמה ליה למימר כלל
גדול עונשה של שבת משל שביעית
אלא נראה לר"י דמיתני דלכילה^א דלא
שייכא לענין שבת לא שיך למימר
גדול שבת לא משביעית ולא צמועד
ולכך לא קאמר גדול שבת משביעית
ומעשר אלא קאמר גדול שבת
משביעית דאיסור מלאכות איתנכו
צין בתלוש^ב צין צמועד^ג ואילו איסור
מלאכות דשביעית צמועד איתא
בתלוש ליתא וכן משמע צירושלמי^ד
דקמני שהשבת חלה על הכל ושביעית
לא חלה אלא על עבודת הארץ בלבד:
ולכך קפרא דתני בלא גדול
במעשר כו'. נראה לרש"י^ה
דאחרים לא שנו כלל גדול צמועד
לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן

אלל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל
מעשר: וא"י פאה איתא בתאנה וירק, לאו דוקא תאנה דלא
רוצ אילנות אין לקיטתן כאחד ואין רק ח' אילנות דחשיב צפ"ק דפאה
(מ"ה) דחשיב צפאה אלא נקט תאנה משום^א דלנקטת כמה פעמים
כדאמרינן צחוקת הצנים (צ"ב דף כח: א) אלא ג' פרי צדו יזאה כגון
תאנה כו' ואומר ר"מ דמדאורייתא לא מייחייב צפאה^ב אלא צגן
ומירוש ויהא^ג דסתם קציר דכתיב גבי פאה^ד הוא דגן וכתיב^ה כי תחצוט ויתך כי תחצוט כרמך^ו והא דלר"ש צפ"ק^ז יכול שאני מרצה קישואין
ולועין שיהיו חייבים צפאה ת"ל וזקולכם את קציר ארצכם מה קציר ארצכם שנת וידוע עיקר שנת
מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה שלל תקנו פאה צירק וצתאנה ודמני לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"מ משום^א דאין לקיטתן כאחד
דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים זה יומר מן הריעות שמתבטלין^ב לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מניסו לקיום נמי
לא חשיב^ג ויפסקו יומר ממה שיריחו צמקום אחר: ספ"ח^ד הטיס וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט
הני אומר ר"י משום דקלף הס ראוים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נהוגת צפן וכן מנא רש"י צתשבת רש"י והא דנקט
ספחים^ה משום דשמת סטים וקוצה עמס אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש או שמא הן אוכל גמור ולא ממעטין:
גר שנתגיד בין הנבריים. צפני ג' ו"ל והא דודיעוהו ממות שבת^ו דאי נתגיד צינו לצין עמס לא הוי גר כדאמרינן בהסולן (יבמות דף מו:):
אלל

אז מלאכה. דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות וצלבד שיהו
תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהו"ו תולדות דאז אחד או
אז ותולדה שלו דאילו חייב אלא אחת דקמני ספ"א העושה מלאכות
הרבה מעין מלאכה אחת שמי תולדות של אז אחד אינו חייב אלא

קטולת אחת דהרי הוא כעושה ומזר
ועושה בהעלם אחד ואין חילוק טהרות
בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאין
דומין או בחילוק צמות לענין שגגת
שבת: גבי^א עוד כלל אחר. לקמן
בפירקין (דף ע"ה: ו) ולא כלל זו אלא
צ' דברים כל הכשר להנניע וכל
שאנו כשר להנניע וכאן כלל יותר
ומשום הכי קרי להו גדול: וגבי
שביעית. צפ"ק (צנות שוח): גבי
מעשר. צפ"ק למסכת מעשרות:
איס ציה אצום. ארבעים ספר אחת
שהורכו למשכן ותולדות הדומות לכל
אחת הו"ה תולדות ידיה. אבות
דשביעית זריעה וקצירה וחמירה
וצלירה דכתיב(ט) תולדות שאר עבודות
ששגדה וכרס כדאמרינן צמועד קטן
צפ"ק (דף ג': א): ולכך קפרא דפאה.
צמועד קמיה דידיה צמועד מאי אבות
כו': אלא לאו היינו טעמא. משום
אבות ותולדות אלא דבר שנאמר כו'
ולעושו גדול מדבר אחר שנאמר
צו כלל תני ציה כלל גדול: שם
איסא. לאיסור ידיה צין צבצר שהיה
תלוש מצעוד יוס כגון טוחן ולש צין
צבצר שמוחזר משקדש היום: ואילו
שביעית. צבצר שהיה מחובר משקדש
שביעית איתא אלא צבצר שהיה תלוש
לפני שביעית ליתא: שביעית. נמי
איתיה צמאלל צמה דכתיב וצתהמתך
ולמה וגו' (ויקרא כה). מעשר ליתיה
צמאלל צמה דמדאורייתא דגן
מירוש ויהא כתיב(ז) ורבנן תקון פירות
האילן וירק דמאלל אדם דקמני כל
שהוא אוכל כו': איסוס צפאה
ויק. מדרבנן: כל שהוא אוכל כו'.
דגבי פאה קציר כתיב(ח) מה קציר
מיוחד שיש צו כל אלו: למעוטי
ספחים סטים וקוצה. שעומדים לצבצ.
לכך נקט ספחים דאין דרך ללוקטן
צשנה שזרעים אלא לסוף ד' וה'
שנים שהארשין מתפסטיין בארץ
ומשביעין ושרש שלהן עיקר. והא
דנקט הני ולא נקט שאר מינים שאין
ראין לאכילה משום דאידי דגבי
שביעית תני להו דיש להן שביעית
נקט הכא דצפאה ומעשר ליתמהו
לשון רבינו הלוי. סטים ויש"ד^א

קוצה ורנ"א: ומניסו לקיום למעוטי
ירק. כגון לפת וקפלוטות: ואילו
מניסו לקיום ונקיטתו כאחד לאו
סנן. דכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג
בפירות האילן וצירק צין מין למין:
מתניסין. דפטר צדח טהרת: צמיוק ששגזה. ולא ידע שבת מעולם:
אלל הכיר וצבצוק שבת. הוה ליה כשוכח שהיום שבת וידוע עיקר שבת
וחייב על כל שבת ושבת: שהיפה שכוה ממנו. מעולם: לפני הכיר
וצבצוק שבת. דחייב ואע"ג דליכא למימר ימים שביעית הווין ידיעה
לחלק וכו"ש הא דליכא למימר שמיים שביעית הווין ליה ידיעה לחלק:
אלל

ומירוש ויהא^ג דסתם קציר דכתיב גבי פאה^ד הוא דגן וכתיב^ה כי תחצוט ויתך כי תחצוט כרמך^ו והא דלר"ש צפ"ק^ז יכול שאני מרצה קישואין
ולועין שיהיו חייבים צפאה ת"ל וזקולכם את קציר ארצכם מה קציר ארצכם שנת וידוע עיקר שנת
מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה שלל תקנו פאה צירק וצתאנה ודמני לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"מ משום^א דאין לקיטתן כאחד
דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים זה יומר מן הריעות שמתבטלין^ב לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מניסו לקיום נמי
לא חשיב^ג ויפסקו יומר ממה שיריחו צמקום אחר: ספ"ח^ד הטיס וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט
הני אומר ר"י משום דקלף הס ראוים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נהוגת צפן וכן מנא רש"י צתשבת רש"י והא דנקט
ספחים^ה משום דשמת סטים וקוצה עמס אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש או שמא הן אוכל גמור ולא ממעטין:
גר שנתגיד בין הנבריים. צפני ג' ו"ל והא דודיעוהו ממות שבת^ו דאי נתגיד צינו לצין עמס לא הוי גר כדאמרינן בהסולן (יבמות דף מו:):
אלל

אלל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל
מעשר: וא"י פאה איתא בתאנה וירק, לאו דוקא תאנה דלא
רוצ אילנות אין לקיטתן כאחד ואין רק ח' אילנות דחשיב צפ"ק דפאה
(מ"ה) דחשיב צפאה אלא נקט תאנה משום^א דלנקטת כמה פעמים
כדאמרינן צחוקת הצנים (צ"ב דף כח: א) אלא ג' פרי צדו יזאה כגון
תאנה כו' ואומר ר"מ דמדאורייתא לא מייחייב צפאה^ב אלא צגן
ומירוש ויהא^ג דסתם קציר דכתיב גבי פאה^ד הוא דגן וכתיב^ה כי תחצוט ויתך כי תחצוט כרמך^ו והא דלר"ש צפ"ק^ז יכול שאני מרצה קישואין
ולועין שיהיו חייבים צפאה ת"ל וזקולכם את קציר ארצכם מה קציר ארצכם שנת וידוע עיקר שנת
מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה שלל תקנו פאה צירק וצתאנה ודמני לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"מ משום^א דאין לקיטתן כאחד
דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים זה יומר מן הריעות שמתבטלין^ב לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מניסו לקיום נמי
לא חשיב^ג ויפסקו יומר ממה שיריחו צמקום אחר: ספ"ח^ד הטיס וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט
הני אומר ר"י משום דקלף הס ראוים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נהוגת צפן וכן מנא רש"י צתשבת רש"י והא דנקט
ספחים^ה משום דשמת סטים וקוצה עמס אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש או שמא הן אוכל גמור ולא ממעטין:
גר שנתגיד בין הנבריים. צפני ג' ו"ל והא דודיעוהו ממות שבת^ו דאי נתגיד צינו לצין עמס לא הוי גר כדאמרינן בהסולן (יבמות דף מו:):
אלל